

ВІДГУК
офіційного опонента

доктора педагогічних наук, професора, доцента, завідувачки кафедри
педагогіки, дошкільної та спеціальної освіти

Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

Іванчук Сабіни Айдинівни

на дисертаційну роботу **Топалової Марії Борисівни** на тему:

«Теоретичні і методичні аспекти професійної підготовки майбутніх педагогічних працівників до екологічного виховання дошкільників»,

представлена на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності
011 Освітні, педагогічні науки
галузі знань 01 Освіта/Педагогіка

Актуальність теми дослідження. Актуальність визначення проблеми зростання вагомості збереження навколишнього природного середовища й збалансованого глобального механізму природокористування, гарантування якості й безпеки життя на засадах довгострокової екологічної стабільності зумовлено процесом формування позитивного сприйняття екологічної картини світу, що є запорукою соціально спрямованих моделей екологічного виховання «молодої особистості». Оскільки екологічне виховання, зокрема й набуття відповідних компетентностей, розпочинається вже в дошкільному віці, то очевидно, що особливої ваги набуває необхідність удосконалення професійної підготовки майбутніх педагогічних працівників нової генерації, для яких притаманно відповідний інтелектуальний потенціал з професійно-екологічної культури.

З цього погляду, тема дослідження Марії Топалової є актуальною і своєчасною.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в уточненні аксіологічного змісту контентів правового і технічного регулювання професійної підготовки й розвитку майбутніх педагогічних працівників до екологічного виховання дошкільників у системі безперервної освіти; застосуванні засобів освітнього маркетингу досвіду й комерційних пропозицій надання освітніх послуг у галузі знань 01 Освіта/Педагогіка спеціальності 012 Дошкільна освіта освітнього ступеня бакалавр; пріоритетів досвіду міжнародних практик професійної підготовки майбутніх педагогічних працівників до екологічного виховання дошкільників; змісту і структури готовності педагогічних працівників до екологічного виховання дошкільників та критеріального апарату (критерії – природоохоронний/ природоресурсний; екологічний: збалансованого природокористування; екологічної відповідальності) з метою визначення релевантності процесу організації їхньої професійної підготовки – готовності майбутніх педагогічних працівників до екологічного виховання дошкільників за рівнями (низький, достатній, високий) в обраних педагогічних умовах соціальної

турбулентності; синхронізації інституційних потенціалів закладів вищої освіти; кадровому забезпеченні науково-педагогічного персоналу, родин і закладів дошкільної освіти; тезаурусу педагогічної проблеми з методологічним обґрунтуванням соціокультурного значення професійної підготовки й розвитку майбутніх педагогічних працівників для екологічного виховання дошкільників; в авторському формулюванні змісту понять «професійна підготовка майбутніх педагогічних працівників до екологічного виховання дошкільників», «готовність педагогічних працівників до екологічного виховання дошкільників»; створенні моделі й методики організації професійної підготовки майбутніх педагогічних працівників до екологічного виховання дошкільників. Подальшого розвитку набули теорія і методика професійної підготовки майбутніх педагогічних працівників до екологічного виховання дошкільників.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертаційній роботі. Суперечності, що чітко сформульовано у вступі, визначають актуальність проблеми дослідження: між соціально-екологічними ризиками екологічної безпеки суспільства та зрослими потребами відгуку на соціальну турбулентність неперервної професійної підготовки майбутніх педагогічних працівників з відповідним рівнем готовності до екологічного виховання дошкільників; між соціально турбулентними умовами воєнного стану та трансформацією процесу організації професійної підготовки майбутніх педагогічних працівників до екологічного виховання дошкільників за вимогами забезпечення методики їх організації (підготовки/процесу); між традиційними підходами до формування змісту та забезпечення професійної підготовки майбутніх педагогічних працівників до екологічного виховання дошкільників та необхідністю її удосконалення в умовах соціальної турбулентності.

Наукова новизна і достовірність наукових положень дисертаційного дослідження. Аналіз матеріалів дисертаційного дослідження дає підстави для висновку щодо обґрунтованості наукових положень і висновків, оскільки: визначено аксіологічний зміст контентів правового і технічного регулювання професійної підготовки майбутніх педагогічних працівників до екологічного виховання дошкільників; застосовано засоби освітнього маркетингу досвіду та комерційних пропозицій надання освітніх послуг у галузі знань 01 Освіта/Педагогіка спеціальності 012 Дошкільна освіта, освітнього ступеня бакалавр; уточнено пріоритети досвіду міжнародних практик професійної підготовки майбутніх педагогічних працівників до екологічного виховання дошкільників; розроблено та обґрунтовано зміст і структуру готовності педагогічних працівників до екологічного виховання дошкільників та критеріальний апарат (критерії – природоохоронний/ природоресурсний; екологічний; збалансованого природокористування; екологічної відповідальності)

з метою визначення релевантності процесу організації їх професійної підготовки – готовності майбутніх педагогічних працівників до екологічного виховання дошкільників за рівнями (низький, достатній, високий), у обраних педагогічних умовах соціальної турбулентності; синхронізація інституційних потенціалів ЗВО; кадрового забезпечення науково-педагогічного персоналу, родин та закладів дошкільної освіти; уточнено в авторському формулюванні зміст понять «професійна підготовка майбутніх педагогічних працівників до екологічного виховання дошкільників»; «готовність педагогічних працівників до екологічного виховання дошкільників»; розроблено, обґрунтовано й верифіковано модель та методику організації професійної підготовки майбутніх педагогічних працівників до екологічного виховання дошкільників.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність у цілому. Дисертаційна праця складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків (на 6 сторінках). Робота містить 24 таблиці, 9 рисунків. Загальний обсяг дисертації становить 294 сторінки.

У першому розділі «Методологічне обґрунтування педагогічної проблеми професійної підготовки майбутніх педагогічних працівників до екологічного виховання дошкільників» здійснено дефінітивний аналіз тезаурусу професійної підготовки майбутніх педагогічних працівників до екологічного виховання дошкільників.

Дисертанткою представлено структурно-організаційний та компаративний аналіз стану професійної підготовки майбутніх педагогічних працівників до екологічного виховання дошкільників в Україні та міжнародних педагогічних практик і організації.

У другому розділі «Науково-методичне та правове забезпечення професійної підготовки майбутніх педагогічних працівників до екологічного виховання дошкільників» здійснено аксіологічний аналіз правового і технічного регулювання професійної підготовки та розвитку майбутніх педагогічних працівників до екологічного виховання дошкільників. Зокрема, Топаловою М.Б. здійснено контент-аналіз та добір загально- і конкретно-наукових методологічних підходів і принципів розроблення та впровадження моделі та методики організації професійної підготовки майбутніх педагогічних працівників до екологічного виховання дошкільників; розроблено методику організації професійної підготовки майбутніх педагогічних працівників до екологічного виховання дошкільників.

У третьому розділі «Розробка, обґрунтування та верифікація моделі організації професійної підготовки майбутніх педагогічних працівників до екологічного виховання дошкільників» розроблено та обґрунтовано критеріальний апарат оцінювання рівнів готовності педагогічних працівників до екологічного виховання дошкільників у процесі організації професійної підготовки; розроблено, обґрунтовано та верифіковано модель організації

професійної підготовки майбутніх педагогічних працівників до екологічного виховання дошкільників.

Дисертаційна робота Топалової М.Б. характеризується самостійністю наукового пошуку та достатнім рівнем теоретичного узагальнення, методологічного обґрунтування та експериментальної достовірності наукових результатів.

Значення для науки і практики отриманих автором результатів і рекомендації стосовно використання результатів і висновків дисертації.

Суттєво, що практичне значення одержаних результатів спрямовано на: комплекс навчально-методичного забезпечення організації професійної підготовки майбутніх педагогічних працівників галузі знань 01 Освіта/Педагогіка спеціальності 012 Дошкільна освіта першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, які сприяють формуванню готовності майбутніх педагогічних працівників до екологічного виховання дошкільників; елементи удосконалення змісту навчальних дисциплін для галузі знань 01 Освіта/Педагогіка спеціальності 012 Дошкільна освіта освітнього ступеня бакалавр за циклами: загальної підготовки – «Безпека життєдіяльності», «Екологія»; професійної підготовки: психолого-педагогічного спрямування – «Психологія загальна», «Психологія педагогічна», «Психологія дитяча», «Психологія дитячої творчості», «Педагогіка загальна», «Педагогіка дошкільна», «Педагогічна творчість»; науково-предметного спрямування – «Вступ до фаху », «Основи та методика природознавства», «Вікова фізіологія та валеологія», «Основи наукових досліджень»; вибіркових дисциплін – «Сучасні технології в дошкільній освіті», «Методика і технології соціалізації дошкільників», «Педагогічна взаємодія ЗДО з родиною» з питань екологічного виховання дошкільників, розроблено програмні результати навчання зі загальними та спеціальними (фаховими) компетентностями, здатностями та готовністю майбутніх педагогічних працівників до екологічного виховання дошкільників; дисертаційні положення підкріплено конспектами лекцій, методичними розробками для практичних занять з навчальних дисциплін (Moodle) циклів природничих, психолого-педагогічних наук, «Валеологічна та екологічна освіта дітей дошкільного віку», «Педагогічний супровід обдарованої дитини»; «Іміджіологія», «Практикум з вирішення педагогічних задач», «Технології культуро-дозвіллієвої діяльності».

Повнота викладу наукових положень, висновків та рекомендацій в опублікованих працях. Основні наукові положення та результати дисертаційної праці опубліковано в 7 наукових працях (із них – 6 одноосібні): 3 статті у фахових виданнях України, 3 тез доповідей у збірниках матеріалів наукових і науково-практичних конференцій різного рівня (міжнародних і всеукраїнських), 1 розділ колективної монографії.

Аналіз змісту публікацій засвідчує, що наукові положення, отримані

результати проведеного дослідження повною мірою представлено в друкованих наукових працях.

Результати дослідження презентовано на численних науково-практичних конференціях різних рівнів.

Дискусійні положення, зауваження і побажання до змісту дисертаційної роботи. Позитивно оцінюючи наукове й практичне значення дисертаційної праці Топалової Марії Борисівни, висловимо певні зауваження й побажання:

1. У розділі 1 «Методологічне обґрунтування педагогічної проблеми професійної підготовки майбутніх педагогічних працівників до екологічного виховання дошкільників» у підрозділі 1.1. «Дефінітивний аналіз тезаурусу професійної підготовки майбутніх педагогічних працівників до екологічного виховання дошкільників» у повній мірі обґрунтовано дефінітивний аналіз тезаурусу професійної підготовки майбутніх педагогічних працівників до екологічного виховання дошкільників, проте не виокремлено основні завдання екологічного виховання дошкільників.

2. З огляду на актуальність глобальних екологічних викликів та міжнародні освітні орієнтири (зокрема Цілі сталого розвитку ООН), теоретичне й методичне забезпечення професійної підготовки майбутніх педагогічних працівників повинно враховувати не лише формування екологічного виховання, але й інтеграцію принципів сталого розвитку в зміст, форми і методи педагогічної діяльності. Робота значно виграла б в разі більш детального теоретичного аналізу, що висвітлює зміст, значення та педагогічні підходи до впровадження ідей сталого розвитку у дошкільну освіту.

3. У розділі 2 «Науково-методичне та правове забезпечення професійної підготовки майбутніх педагогічних працівників до екологічного виховання дошкільників» підрозділі 2.3. «Методика організації професійної підготовки майбутніх педагогічних працівників до екологічного виховання дошкільників» акцентовано на формах організації професійної підготовки майбутніх педагогічних працівників до екологічного виховання дошкільників, проте не приділено увагу основним формам організації екологічного виховання.

4. У розділі 3 «Розробка, обґрунтування та верифікація моделі організації професійної підготовки майбутніх педагогічних працівників до екологічного виховання дошкільників» підрозділі 3.2. «Розроблення критеріального апарату діагностики та педагогічний експеримент перевірки ефективності моделі організації професійної підготовки майбутніх педагогічних працівників до екологічного виховання дошкільників» вдало підібрані класифікаційні ознаки критеріального апарату діагностики професійної підготовки майбутніх педагогічних працівників до екологічного виховання

дошкільників у показниках практичних результатів навчання, загальних компетентностей, спеціальних (фахових) компетентностей. Робота значно виграла б в разі більш детального розгляду завдань і цілей екологічного виховання у питаннях безпеки.

Висловлені зауваження та побажання спрямовані на вдосконалення дисертаційної роботи та не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації.

Аналіз дисертації дає підстави для висновку про те, що дисертація Топалової Марії Борисівни «Теоретичні і методичні аспекти професійної підготовки майбутніх педагогічних працівників до екологічного виховання дошкільників» є завершеним самостійним науковим дослідженням, яке має наукову новизну, теоретичне та практичне значення, відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261, пп. 6, 7, 8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 і може бути рекомендована до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, доцент,
завідувачка кафедри педагогіки, дошкільної
та спеціальної освіти
Дніпровського національного університету
імені Олеся Гончара

Сабіна ІВАНЧУК

